

کانون شایسته و گرم بزرگداشت بزرگان

علی محمد روحبخشان*

معرفی / کانون شایسته و گرم بزرگداشت بزرگان

از کارهای درخور ستایش و ارجمندی که در این سالها رواج یافته است، برگزاری مراسم بزرگداشت نامداران گذشته و معاصر است که از پاییز ۱۳۷۸ به طور مرتب در «انجمن آثار و مفاخر فرهنگی» برپا می‌شود و ضمن آن فرصتی نیکو برای یادآوریها، دید و بازدیدها، آگاهی از احوال دوستان و آشنایان، چگونگی فعالیتهای علمی و فرهنگی آنان و از این گونه مقوله‌ها فراهم می‌آید.

کارنامه «انجمن» در این زمینه پر بار و درخشان است، و هر بار که مراسمی برپا می‌شود، پر بارتر و سخته‌تر می‌گردد. بزرگداشت جناب استاد دکتر ناصر کاتوزیان در تاریخ ۳۱ اردیبهشت ۱۳۸۴ فرصتی مناسب به دست داد تا این «کارنامه» را برای ثبت در تاریخ ورق بزیم و دستاوردهایش را گزارش کنیم، باشد که اندکی از دین کلانی را که به علم و فرهنگ این سرزمین و بزرگان و نامداران آن داریم، ادا کرده باشیم.

استاد دکتر ناصر کاتوزیان در دوم اردیبهشت ۱۳۱۰ در محله «کوچه‌دار» خیابان ری چشم به روی جهان گشود. در دبستان اقبال (در محلّ تلاقی کوچه آبشار و دروازه دولاب) و دبیرستان علمیه (در جنوب مجلس شورا) و دانشکده حقوق دانشگاه تهران

*. عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد - واحد ورامین.

درس خواند و اولین دانشجویی بود که از دانشکده حقوق تهران درجه دکتری گرفت. او از آن پس عمر خود را به تدریس و تحقیق و تألیف گذرانده و نزدیک به صد و بیست عنوان مقاله و کتاب تألیف کرده است که بیشتر آنها در زمان خود و در نوع خود «اولین» بودند و فهرست آنها در جزوه‌ای که «انجمن» در زمینه «زندگینامه و خدمات علمی و فرهنگی استاد فرهیخته و حقوقدان برجسته» به مناسبت همان مجلس بزرگداشت منتشر کرد، نقل شده است.

این جزوه حاوی یک گفت‌وگو، چند نوشته و تعدادی شعر به قلم دوستان و شاگردان استاد است که در این میان دو مطلب به قلم استاد محمدحسین ساکت که خود از دانش‌آموختگان محضر استاد هستند درخور توجه و آموزنده است. یکی گفت و گوی مفصل نویسنده با استاد کاتوزیان زیرعنوان «گامی به سوی عدالت» که افزون بر چکیده زندگینامه استاد کاتوزیان، حاوی گزارش تحلیلی تاریخ حقوق در ایران است. دیگری با عنوان «کاروند کاتوزیان» که در آن به تحلیل روشن بینانه آثار استاد کاتوزیان پرداخته شده است.

مراسم بزرگداشت استاد کاتوزیان شصت و یکمین مراسم از این نوع است که به ابتکار و همت «انجمن آثار و مفاخر فرهنگی» برگزار شده‌اند. برای کسب آگاهی اجمالی از آنچه تاکنون صورت گرفته است، به نقل فهرست اجمالی مراسم پیش از آن بر اساس میزان «خدمات رسانی» کتابخانه اختصاصی و تخصصی «انجمن» می‌پردازیم.

□ مهر ۱۳۷۸: آیت الله حاج شیخ هادی نجم آبادی (۱۲۵۰ تا ۱۳۲۰ ه.ق) و بیست و چهارتن از مفاخر خاندان نجم آبادی تولد.

□ آبان ۱۳۷۸: استاد احمد بیرشک (تولّد ۴ بهمن ۱۲۸۵)، صاحب ۱۲۰ عنوان تألیف و ترجمه، از جمله گاهنامه تطبیقی سه هزار ساله.

□ آذر ۱۳۷۸: دکتر محمد حسن لطفی (۱۲۸۹) مترجم آثار مرتبط با فلسفه یونان.

□ آذر ۱۳۷۸: دکتر محمود نجم آبادی.

□ دی ۱۳۷۸: علامه محمد قزوینی (۱۲۹۴ - ۱۳۶۸ ه.ق / ۱۳۲۸ ش)، که مستغنی از معرفی است، همین اندازه باید گفت که تاریخ علم و فرهنگ ایران زمین کمتر دانشمند جامع‌الاطراف به دقت او به خود دیده است.

□ بهمن ۱۳۷۸: دکتر یدالله سجایی (۱۲۸۴ ش).

□ اسفند ۱۳۷۸، دکتر سید جعفر سجادی (اسفند ۱۳۰۳)، تألیف و ترجمه و تحشیه

در زمینه علوم فلسفی، کلامی، ادبی، نقلی از جمله فرهنگ علوم نقلی و ادبی (تهران، ۱۳۴۴).

□ فروردین ۱۳۷۹، دکتر عبدالحسین نوایی (۱۳۰۲ تهران - ۱۳۸۳)، متخصص تاریخ ایران، صاحب بیش از ۵۰ عنوان کتاب و دهها مقاله.

□ اردیبهشت ۱۳۷۹: استاد شهید مرتضی مطهری (۱۲ بهمن ۱۲۹۸ فریمان - ۱۳۵۸ تهران). صاحب تألیفات متعدّد در زمینه آشنایی با اسلام و قرآن و تکامل اجتماعی و حجاب و حقوق زن.

□ خرداد ۱۳۷۹: دکتر محمدحسن گنجی (۱۲۹۱ بیرجند)، بزرگترین استاد علم جغرافیا.

□ تیر ۱۳۷۹: استاد جلال‌الدین همایی (دی ۱۲۷۸ اصفهان - تیر ۱۳۵۹ تهران)، استاد بزرگ علوم قدیم مخصوصاً جغرافیا و ادبیات، و مصحح کتاب معروف بیرونی به نام التفهیم لأوائل صناعة التنجیم و چند متن معتبردیگر.

□ شهریور ۱۳۷۹: استاد عبدالرحمان شرفکندی (۱۳۰۰ مهاباد) با تخلص «هزار» بسیاری از آثار عمده ادبیات فارسی و عربی را به کردی ترجمه کرده است مثل رباعیات خیام، قانون ابن سینا، شرفنامه بدلیسی. اولین چاپ دیوان شعر او در ۱۳۲۵ در تبریز منتشر شد.

□ مهر ۱۳۷۹: حاج میرزا مهدی مدرّس آشتیانی (۱۳۰۶ تهران - ۱۳۷۲) از علمای آزادیخواه مبارز، صاحب تألیفات به فارسی و عربی، از جمله اساس التوحید او که با مقدمه منوچهر صدوقی سه‌جا چاپ شده است.

□ آبان ۱۳۷۹: توران میرهادی (۱۳۰۶ شمیران) صاحب مطالعات و تألیفات در تعلیم و تربیت.

□ دی ۱۳۷۹: شیخ حسینعلی راشد (۱۲۸۴ تربت حیدریه - ۱۳۵۹ تهران)، بزرگترین واعظ قرن و صاحب مقامات علمی.

□ بهمن ۱۳۷۹: دکتر فتح‌الله مجتبیایی (۱۳۰۶ تهران).

□ اسفند ۱۳۷۹: توشی هیکو ایزوتسو (۱۲۹۳ - ۱۳۷۲ ش)، بزرگترین قرآن‌پژوه و زبان‌شناس ژاپنی و صاحب تألیفات در شریعت و فلسفه اسلام به زبانهای ژاپنی و انگلیسی، و مترجم قرآن و متون فارسی و عربی به زبان ژاپنی.

□ فروردین ۱۳۸۰: استاد عباس سحاب (دی ۱۳۰۰ تفرش - فروردین ۱۳۷۹)

تهران)، «پدرکار توگرافی ایران» و بنیانگذار مهم‌ترین مؤسسه تحقیقات جغرافیایی و نقشه‌نگاری در ایران؛ و صاحب تألیفات در باب هنرهای اسلامی و اطلس جغرافیایی. □ اردیبهشت ۱۳۸۰: استاد دکتر محسن هشترودی (۱۲۸۹ - ۱۳۵۸)، ریاضیدان، ادیب و دانشمند پرکار و دقیق که دایرةالمعارف فارسی بهترین نمونه و سرمشق کار علمی در زبان فارسی است.

□ خرداد ۱۳۸۰: دکتر یحیی ماهیار نوابی (۱۲۹۱ شیراز - مهر ۱۳۷۹ سوئد)، استاد زبانهای ایرانی باستان و صاحب تألیفات تحقیقی معتبر به فارسی و انگلیسی از جمله کتابشناسی ایران در نه جلد شامل نام و نشان همه کتابها و مقالاتی که به زبانهای اروپایی درباره ایران نوشته شده‌اند.

□ تیر ۱۳۸۰: دکتر سیدعلی موسوی بهبهانی.

□ شهریور ۱۳۸۰: استاد مجتبی مینوی (۱۲۸۲ تهران - بهمن ۱۳۵۵ تهران)، که از سال ۱۳۰۵ به نگارش و چاپ کتابها و مقالات تحقیقی آغاز کرد، و از جمله نوروزنامه، سیاستنامه، و کلیله و دمنه را تصحیح و چاپ کرد. چند مجموعه از مقالات او تاکنون منتشر شده است.

□ مهر ۱۳۸۰: میرزا محمدعلی مدرّس تبریزی خیابانی (۱۲۹۶ - ۱۳۷۳ ق)، «فقیه علم و ادب» و «انسانی فرشته خو» که عمری را صرف تحصیل و تحقیق کرد. معروف‌ترین اثر او ریحانة الادب فی تراجم‌المعروفین بالکنیة واللقب است که از امهات کتب مرجع به شمار می‌رود.

□ آبان ۱۳۸۰: مهندس علیقلی بیانی.

□ دی ۱۳۸۰: دکتر جواد حدیدی (۱۳۱۱ - ۱۳۸۱)، استاد دانشگاه و متخصص ادبیات تطبیقی با بنیانگذاری مجله فرانسوی زبان لقمان و مدیریت آن در طی هفده سال و تألیف کتابهای تخصصی متعدّد، بیشترین خدمت را به معرفی زبان و ادبیات فارسی در فرانسه و بالعکس انجام داد.

□ بهمن ۱۳۸۰: دکتر ابراهیم یونسی.

□ اسفند ۱۳۸۰: آیت الله شیخ محمدتقی آملی.

□ اردیبهشت ۱۳۸۱: پروفیسور دکتر سید محمد نقیب العطاس (۱۳۱۰ کونالامپور) مؤسس و رئیس «مؤسسه بین المللی اندیشه و تمدن اسلامی» در کونالامپور مالزی، که در زمینه فلسفه اسلامی، علوم، آموزش و پرورش تحقیق کرده و بیش از ۲۵ عنوان

- کتاب به انگلیسی تألیف کرده است.
- خرداد ۱۳۸۱: دکتر محمود روح الامینی.
 - تیر ۱۳۸۱: پروفیسور سید امیر حسن عابدی (۱۹۲۱ م غازی پور در ایالت اترا پردش).
 - مرداد ۱۳۸۱: استاد پرویز شهریاری.
 - شهریور ۱۳۸۱: دکتر سیدضیاءالدین سجادی (۱۲۹۹ ش).
 - مهر ۱۳۸۱: استاد دکتر اسدالله آل بویه (۱۲۸۷ دیلمان - ۱۳۸۱ تهران) ادیب، مؤرخ و شاعر، صاحب چند تألیف در هندسه.
 - آذر ۱۳۸۱: استاد احمد منزوی (۱۳۰۲ سامره) از بزرگترین و پرکارترین محققان در زمینه نسخه‌شناسی و تألیف فهرست نسخ خطی و چاپی.
 - دی ۱۳۸۱: استاد حسن حکمت نژاد (فروردین ۱۳۰۹ اصفهان)، از استادان بزرگ هنرهای تزئینی و قالبیافی و مینیاتور.
 - بهمن ۱۳۸۱: جبار باغچه بان.
 - اسفند ۱۳۸۱: زین العابدین مؤتمن (۱۲۹۳ تهران) دبیر فاضل و ادیب توانا و صاحب تألیفات تاریخی و ادبی، از جمله آشیانه عقاب.
 - اردیبهشت ۱۳۸۲: استاد نذیر احمد (دی ماه ۱۲۹۴) صاحب بیش از شصت عنوان کتاب (به اردو و انگلیسی) در زمینه‌های تاریخی و ادبی.
 - خرداد ۱۳۸۲: دکتر علی محمد کاردان.
 - تیر ۱۳۸۲: سید محمد کاظم عصار.
 - شهریور ۱۳۸۲: استاد احمد تُرجانی زاده (خرداد ۱۲۸۰ مهاباد - مهر ۱۳۵۹ تهران)، از دبیران متبحر و باسواد که از سال ۱۳۱۵ در نقاط مختلف به تدریس پرداخت. او صاحب چندین کتاب به نثر و نظم و مقاله به فارسی و عربی است و مخصوصاً درباره ابونصر فارابی و امام عبدالقاهر جرجانی تحقیقات ارزنده کرده است.
 - مهر ۱۳۸۲: استاد عبدالحمید بدیع الزمان کردستانی.
 - آبان ۱۳۸۲: استاد بهاءالدین خرمشاهی.
 - دی ۱۳۸۲: دکتر شیرین بیانی.
 - بهمن ۱۳۸۲: دکتر زاله آموزگار (آذر ۱۳۱۸ خوی)، از استادان متبحر زبانهای ایرانی باستان و صاحب تألیفات به فارسی، انگلیسی و فرانسوی.

- اسفند ۱۳۸۲: پروین اعتصامی (۱۲۸۵ تبریز - ۱۳۲۰ تهران)، بزرگترین شاعر معاصر و از جمله چندتن انگشت شمار بانوان شعر ایران و مستغنی از معرفی.
- اسفند ۱۳۸۲: شیخ عباسعلی محقق واعظ خراسانی (شهریور ۱۲۷۱ مشهد - اسفند ۱۳۴۲ تهران)، از اجلهٔ علما و اهل منبر خراسان، پدر جناب استاد دکتر مهدی محقق.
- فروردین ۱۳۸۳: دکتر فاطمه سیاح (۱۲۸۱ مسکو - ۱۳۲۶ تهران)، از نخستین بانوان پژوهنده و فرهیخته، استاد دانشگاه و بنیانگذار ادبیات تطبیقی و سنت نقد ادبی در ایران.
- اردیبهشت ۱۳۸۳: دکتر حمید فرزام (مرداد ۱۳۰۲ کرمان)، ادیب، شاعر و موزخ و دارای تألیفات ارزنده در احوال شاه نعمت الله ولی و تحقیقات ادبی.
- اردیبهشت ۱۳۸۳: دکتر زهرا رهنورد.
- خرداد ۱۳۸۳: میرزا عبدالغفارخان نجم الدوله (۱۲۵۵ ه. ق اصفهان - ۱۳۲۶ ه. ق تهران)، از دانش آموختگان دارالفنون و از نخستین عالمانی که علوم جدید را در ایران رواج داد و چندین کتاب در رشتهٔ جغرافیا و نقشه بر پایهٔ علوم اروپایی تدوین کرد.
- خرداد ۱۳۸۳: سید احمد ادیب پیشاوری.
- تیر ۱۳۸۳: نوش آفرین انصاری (۱۳۱۸ سیما / هندوستان) از معدود بانوان ایرانی که به سبب تسلط به زبانهای بیگانه با اعماق فرهنگ غربی آشنایی دارد، و عمدهٔ فعالیت فرهنگی خود را به تألیف و ترجمه اختصاص داده است.
- شهریور ۱۳۸۳: دکتر نصرالله پورجوادی (۱۳۲۰ تهران) «دانشمند توانا و محقق زبردستی» که علاوه بر تألیف و ترجمهٔ دهها کتاب و صدها مقاله در زمینهٔ فلسفه و عرفان و ادب، تأسیس مؤسسه‌ی بزرگ همچون «مرکز نشر دانشگاهی» را در کارنامهٔ خود دارد.
- مهر ۱۳۸۳: دکتر اسماعیل حاکمی والا.
- آبان ۱۳۸۳: حاج ملا هادی سبزواری (۱۲۱۲ ه. ق سبزواری - ۱۲۸۹ ه. ق) عالم فیلسوف کم نظیر سدهٔ سیزده هجری معروف به «خاتم الحکماء المتألهین» که از همان روزگار خود مورد توجه و تحسین محققان ایرانی و خارجی (مثل کنت دوگوبینو، ادوارد براون...) قرار داشت. از تألیفات اوست: شرح منظومهٔ حکمت، اسرار الحکم... و حواشی بر آثار ملاصدرا...

- آذر ۱۳۸۳: دکتر غلامحسین یوسفی (۱۳۰۶ مشهد - ۱۳۶۹ تهران)، استاد محقق و ادیب متبحر، برخوردار از منش اخلاقی نیکو و دارای تألیفات و ترجمه‌های ارزنده و آموزنده در زمینه زبان و ادبیات مثل دیداری با اهل قلم، کاغذ زر... و تصحیح چند متن اساسی همچون قابوسنامه، بوستان، گلستان...
- دی ۱۳۸۳: دکتر رضا داوری اردکانی (خرداد ۱۳۱۲ اردکان)، استاد فلسفه و صاحب چندین تألیف و ترجمه از جمله فارابی مؤسس فلسفه اسلامی، وضع کنونی تفکر در ایران، فلسفه در بحران، فلسفه تطبیقی.
- بهمن ۱۳۸۳: آیت الله سید حسن موسوی بجنوردی (۱۲۶۱ ش بجنورد - ۱۳۹۴ ه. ق نجف)، عالم روحانی، مرجع تقلید و صاحب تألیفات (به عربی) در فقه و اصول و کلام مثل القواعد الفقهیه، منتهی الاصول، الاشارات.
- اردیبهشت ۱۳۸۴: عباس اقبال آشتیانی (۱۳۱۴ ه. ق / آشتیان - بهمن ۱۳۳۴ رُم)، «استاد توانا و مورخ برجسته»، صاحب تألیفات ارزنده در زمینه تاریخ دوره اسلامی مثل تاریخ مفصل ایران از استیلای مغول تا اعلان مشروطیت. او همچنین مؤسس و مدیر مجله یادگار بود که از ۱۳۲۳ تا ۱۳۲۸ منتشر شد و حاوی تازه‌ترین تحقیقات تاریخی آن زمان بود.